

Winfried Georg Sebald és Cy Twombly

Winfried Georg Sebald pókhálót szőtt a sors vezette emberekből, és pókként, befogta őket. Mi más az ember, mint sorstárs a pókháló szálán, a háló sarkán? Sorstárs, sorstárs-szerző. A társak, a szerzőkkel együtt hálót alkotnak. Aus-terlitz. Sebald anyapók, aki maga mellé befonja Jean Amery-t, akiről felidézi Claude Simont, vagy a civilizált emberek társaságát kerülő olasz Gastone Novellit, aki „Braziliában indián nyelveket kutatott, aztán magánhangzókból álló képeket festett, de az Á betűn alig jutott túl”. Novelli a Sebald-féle pókháló méltó sarka. Mikor megtudtam, hogy Novelli, Cy Twomblyt is ismerte, a lelkesedésem nem ismert határt. Twombly a pókhálók képeit másolta át monoton, halvány vászra, pontosabban azt, amit a pókháló magában hordoz. Ha Sebaldot olvasunk, azok, akik a pókhálón kívül maradnak, hamarabb, vagy inkább azonnal elenyésznek: emléküek, a testükkel együtt hamar kihül. A pókháló több, mint a síremlék, mert a nevek kigyúlnak rajta, mint az idegen galaxisban születő csillagban.

Pneumatosz hagi

Két ember volt: egy szakállas és egy simaarcú szőke, a végén csak az egyiktől búcsúztam. Mágneses mozaikok tolakodása – éreztem, hogy erő húz felfelé, erős és türelmetlen. A delejesség már rajtam volt, a kabát nem, és búcsúzni kellett. Akkor közeljöttem, és minden zsilip megnyílt bennem, éreztem, hogy erőterben repülök, de nem én vagyok a kormányos. Mintha a fúrótorony alól törne fel a fekete nyersolaj. Féltem közel lenni, mert elég egy rossz mozdulat és rendreutasít, kiábrándít. Látszik, hogy nem vagyok meggyőző, magamnak sem. Arra senki sem képes, hogy szabályos mondatokkal leírja, mit érez. Ez csak úgy lehetséges, ha szikár felsorolásba kezd: delej, nyersolaj, mosoly, kitin, hirtelenség, láz, kopogás, gyermekbetegség, köd...

Pneumatosz Hagi. Ezután már nincs ok türelmetlenségre. Csak eddig kellett...

50 „A kagyló teste olyan, mint a tenger, alkata hasonló a halhoz, hetven évben egyszer felmerül és véréből készül a kék festék – meglehetősen drága.” Egy gramm festék kilencezer kagyló életébe kerül. A csíkos kagyló „vére” azúrkéket ad, a tüskéssé bíbort. A két tengeri színhez járul egy földi eredetű harmadik, a karmazsinvörös, mely a tölgyfán élő pajzstetűből készül.

Mózes szövőszékén a szövőszál (vetülékfonál) kékre, bíborra és pirosra festett gyapjú és sodrott lenfonál keveréke. És mi a felvető fonál? Ezt nem tudjuk, de feltételezzük, hogy ugyanez a „négyes” fonat. A vetülékfonálról így ír Rasi (Kiv 26, 1): „Minden egyes fonat négy fajta fonalat tartalmaz, egy lenfonál, és három gyapjú. Mindegyik hatszoros, így a fonat összesen huszonnégy fonalat tartalmaz.” A kevert vetülékfonál és a kész szőttés nem rejti el az „alapfonál” egyéniségét. A Frigysátor falán külön-külön vibrál a három titokzatos szín, az azúr, a bíbor és a karmazsin.

Bűnbocsánat

A főpap minden évben egyszer a bűnbak fejére olvassa a nép összes bűnét, majd a karmazsinvörös fonállal megjelölt állatot a sivatagba küldi: „Felosztotta a karmazsin fonalat, az egyik felét a sziklához kötötte, a másikat a (bak) két szarva közé; majd lelökte (a bakot), mely gurult és zuhant. Alig ért a hegy félmagasságába, teste darabokra szakadt. A (kísérő) az utolsó sátorban megvárta, amíg besötétedett.” (Misna, Jomá, 6, 6).

Estére a kísérő visszatért Jeruzsálemba a fonállal, melyről hiányzott a bűnök színe. De addig is az egész nép türelmetlenül várakozott, az emberek lélegzetüket visszatartva figyelték, vajon a karmazsin kifehéredik.

Garta – Kafka

Milan Kunderától megtudjuk, hogy Max Brod regényében, melyet K. halála után írt, Brod jellemzése pontosan visszaadja Kafka földöntúltságát. A könyvben, Kafka neve Garta.

Ezt olvassuk: „A bölcsek és próféták közül, akik valaha a földön jártak, Garta (Kafka) volt a leghalkabb, legcsendesebb. Talán az önbizalom hiányában? És mégis, az emberiség útmutatója lehetett volna, de nem lett az, ő nem volt útmutató, se embernek, se tanítványnak, nem úgy, mint Buddha, Jézus, Mózes. Ő nem ilyen módon beszélt. Szűkszavú volt, talán azért, mert túlságosan is belelátott a három próféta misztériumába. Amire ő vállalkozott,

talán Buddhát is felülmúlta? Kizárt dolog, mert ha sikerrel jár annak következményei lettek volna! A vallásalapítók közül Lao-cé-hoz volt hasonló, aki az árnyékba húzódott. Garta is ilyen volt.”

Richter Gedeon

51

A pesti hídfőnél óriási Richter Gedeon reklám virít a ház falán, a magyar emberek okulására. Éppen a hídfőhöz közel, ahol 1944-telén a Dunába lőtték. „R.G. gondoskodik rólunk” mondja a fényreklám, – Ó, de mi nem gondoskodunk róla, hanem megöltük! R. G. nem akart elbújni, magát kimenteni, talán azt hitte, hogy az emberek végtelen jósága révén sérthetetlen...

Engesztelőnap – tabula rasa

A család körében a hagyomány nem érezhető minden nap, egyes napokon azonban nagyon is ott van. Az idegen szerzők nem értik, hogy az asszimiláns zsidók is hosszú és békés száalakkal kapaszkodnak a múltba, elsősorban az imarojt simogató érintésébe, amely akkor is elkíséri őket, ha nem tudnak róla. Mózes a Szináj hegyén értük is szót emelt, ezt soha nem felejtik el.

Hosszú száalokban esett az eső éjjel – te magad voltál a sátor, ahova húzódtam, és összeszorult a torkom, ha arra gondoltam, hogy ez csak kitalálás. Ujjad a hajamban, így alszom el. Hatvan évvel ezelőtt, valahol Székelykocsárd körül, kihajoltam a félig lehúzott vonatablakból, és a sötétben kirajzolódott az előttem álló életem. Minél jobban kihajoltam, annál több korom csapódott az arcomba. A csípős korom a szemem sarkában gyűlt össze. Ez elől nem lehetett menekülni. Oda lett a fehér ingem. Cserébe hallottam a jövődőt. Újra és újra. A vallást, mint a visszatérő szerelmet. Minden egyéb letisztult rólam, ajándék, gesztus és szó. Vajon ez a kérdés közhely: „nem veszítelek el?” Te rólad csak neked beszélhetek. Reggel mindig elcsodálkozom ezen.

Több napot is átaludtam

Egyszerre átaludtam a tegnapi és a mai délutáni alvást. Egyszerre, vagy talán egymás után. Tíz órát ugrott az idő, előre. Látom a beérkező telefonhívásokon, mert köztük néhány a holnapi dátumot mutatja. Csendben maradtam, de végül jó nagyot csíptem a büszkeségemen. Az ember nem képes lemondani a felkínált gondolatról. Akkor se, ha látja, hogy elhúz mellette. Utánanézés, és úgy marad, mint egy jel. Olyan vagyok, mint egy jel, csak nézz rám... És amikor meglátom a kezedet, ahogy a fejedet felülről megtámasztod, ezzel hangsúlyt

adsz annak is, amint magadban ítélezve félreállítasz a sorból... ekkor a ráció kikapcsol. De csak bennem, mert a kezed láttán, melegség kavarog, de semmi nem hajlik felém, a te kezed ebbe nem avatkozhat bele.

52 Jákob létrája

Pillanatnyi és mindenkori történetünk, álombeli mása – a testünk, akár Jákob létrája. Akár az Élet fájának gerince... Gerincünk fokain, angyalok járnak. Ezt álmodjuk. Ezen az áron, minden ember lehetne szent. A karomban érzem a vér lüktetését. A hátgerinc létra, melyen élet fel és alá jár. Az arcunk és benne a szemünk mozgása nem számít, az újból éledő fülcsengés sem. Az ébren lévő ember, csak ennyi: **megettévesztés**. Már csak befelé figyelek, érzem a létra fokainak feszülését.

Ágról ágra

Madárként (terveztem).
Reggel óta a csupasz ágakon,
fákon a semmiből,
a jelentéktelenség közepén,
figyelemre vágytam.
Hosszú idő óta,
fákkal rokonszenvezem,
Kimondhatatlan emlékezetem
emléke, gyökerek
így látom,
engem is így lát valaki.
Apám fiatal éveiben utat épített a sivatagban,
hosszú bátor vonalat,
maga elé nézve
az élet közepén.